

NVE,
Postboks 5091, Majorstua
0301 Oslo
(elektronisk innsendelse)

DERES REF:	VÅR REF:	SAKSBEHANDLER:	DATO:
201705701-4	2018/5442	Line Gustavsen	03.04.18

Høringsuttalelse til «Nedleggelse av dammer i Akershus»

Vannområde Leira-Nitelva viser til høringsbrev av 02.01.2018 fra NVE. Denne høringsuttalelsen er Vannområde Leira-Nitelvas sitt innspill til søknadene om å legge ned 9 dammer med beliggenhet innenfor VO Leira-Nitelvas areal, og vannområdets styringsgruppe har gitt sin tilslutning til høringssvaret. Høringssvaret skal ikke forstås som en høringsuttalelse fra kommunene som inngår i vannområdet, med mindre den enkelte kommune selv har gitt beskjed om dette.

Vannområde Leira-Nitelva er et interkommunalt samarbeid som består av 12 kommuner i fylkene Oppland, Akershus og Oslo, som har avrenning til vassdragene Leira og Nitelva. Vannområdet jobber for at vannforekomstene i området skal oppnå målene i vannforskriftens krav innen 2021. I henhold til vannforskriften skal tilstanden i overflatevann beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomsten skal ha minst god økologisk tilstand. 9 av de foreslåtte nedleggelsene ligger innenfor vannområdet, og vannområde Leira-Nitelva ser det derfor viktig at det iverksettes nødvendige tiltak for å sikre at vannkvaliteten ikke forringes når dammene eventuelt legges ned.

Nedleggelse av dammer kan være positivt for vannkvalitet ved at området kan bli tilbakeført til naturtilstanden, og at blant annet fiskevandringshindre blir fjernet. Men dette forutsetter at det tas riktige tiltak for å bringe elveleiet og litoralsonen tilbake til sin opprinnelige tilstand, og at man forhindrer avrenning i perioden fra nedtapping til området er tilbakeført til naturtilstand. I de foreslåtte nedleggelsene av dammene er det ikke foreslått noen tiltak for arealet som blir liggende uten vann. Søker legger opp til at arealet skal tilbakeføres gjennom naturlig revegetering. Dette er en prosess som vil ta svært lang tid da arealet som blir blottlagt vil bli blokkmark blandet med dy/gytje. Det vil ta flere tiår å få revegetert området naturlig, og i denne perioden vil det bli stor avrenning av sedimenter til resipienten. Dette vil forringe vannkvaliteten i flere tiår og føre til at vannforekomsten ikke når miljømålet i vannforskriften innen 2021. I områder hvor det finnes svartelistede planter er det ofte også disse som først koloniserer områder som har blitt blottlagt etter en damnedleggelse, da disse artene er hardføre og har svært god sprednings- og overlevelsessevne. Det er derfor en dårlig løsning og satse på naturlig revegetering av de blottlagte områdene.

Manglende vurdering og kunnskap i forhold til vannforskriften

Vannområde Leira-Nitelva mener at det er manglende vurdering og kunnskapsforhold i forhold til hvordan nedleggelsene vil påvirke vannkvaliteten i vannforekomstene som er berørt av damnedleggelsene. Det er ikke foretatt noen undersøkelser av det akvatiske livet i dammene, kun nevnt hvilke fiskearter som tidligere er observert i vannet. Det bør derfor gjennomføres undersøkelser av blant annet plante- og dyreplankton og insekter i dammene. Det at det ikke er registrert rødlistede arter i området, betyr ikke nødvendigvis at de ikke finnes, men kan bety at det ikke har blitt gjennomført undersøkelser. Eventuelle rødlistearter som kan finnes i vannet kan derfor gå tapt som følge av nedleggelsene. Mange av dammene er gamle, noe som øker sannsynligheten for at det kan finnes rødlistearter enkelte steder, da de har hatt lang tid på å etablere seg.

Flere av dammene har fungert som fangdammer for sedimenter, og vannområdet mener at det er for lite kunnskap om hvilke konsekvenser en senkning av vannstanden vil ha å si for disse sedimentene. En avrenning av sedimenter vil kunne forringe vannkvaliteten i mange år fremover.

Det er heller ikke gjennomført noen tilstandsklassifisering i forhold til vannforskriften i noen av dammene som er foreslått nedlagt, eller hvordan en nedlegging kan påvirke vannkvaliteten lengre ned i vannforekomsten. Økt/reduert vannføring kan påvirke vannkvaliteten, det samme gjelder økt partikkeltransport.

Det savnes også en helhetlig vurdering av hvordan de ulike nedleggingene innenfor et område samlet vil påvirke vannkvalitet og vannmiljøet, noe det er behov for når flere av dammene ligger innenfor samme vannforekomst. Den samlede belastningen kan være problematisk selv om nedleggelsen av en enkelt dam skulle vise seg uproblematisk med tanke på vannkvalitet.

Avbøtende tiltak

For å forhindre avrenning og en forverring av vannkvaliteten i de ulike vannforekomstene er det viktig å gjennomføre avbøtende tiltak. Det er flere avbøtende tiltak som vil være aktuelle i disse tilfellene. De blottlagte arealene bør blant annet dekkes med jord og beplantes med vegetasjon som er egnet til formålet. Vannområdet ønsker at NVE vil sette vilkår om at elveleiet og litoralsone i vannene bringes tilbake til sin opprinnelige tilstand, og at de blottlagte områdene føres tilbake til sin opprinnelige funksjon. Dette er viktig for å kunne oppnå kravene i vannforskriften.

Langs de nye bekkefarene er det viktig at det blir etablert kantvegetasjon. Bunndyr som lever i bekker er helt avhengige av alloktont materiale som kommer fra kantvegetasjonen. Bunndyrene er et viktig kvalitetselement når det gjelder økologiske tilstandsvurderinger, og de er også svært følsomme for høye nivåer av suspendert stoff. Kantvegetasjonen vil også føre til skyggefulle områder, som vil ha lavere temperatur og mer skjul enn soleksponerte områder. Dette er viktig blant annet for fisk.

Østbyputten – Lørenskog kommune

Østbyputten tilhører vannforekomst 002-3455-R Nedre Losbyvassdraget med tilløpsbekker. Ved en fjerning av dammen vil magasinet bli erstattet med en bekk og muligens to mindre pytter og myrområder. Det er liten kunnskap om de naturlige innløpe til Østbyputten, og det er usikkerhet knyttet til hvordan bekkene drenerer uten oppdemning av Åmotsdammen. Det bør her gjennomføres grundigere undersøkelser for å kunne vurdere konsekvensene av en nedleggelse når det kommer til avrenning og reetablering av eksponert areal. En nedleggelse av dammen uten at det blir

gjennomført avbøtende tiltak vil øke presset på vannforekomsten som alt er i stor grad påvirket av avrenning fra blant annet jordbruk. Uten avbøtende tiltak vil vannkvaliteten forverres, og det blir vanskelig å oppnå målene i vannforskriften.

Åmotdammen – Lørenskog og Rælingen kommuner

Åmotdammen tilhører vannforekomsten 002-3022-R Tilløpsbekker Fjellhamarelva-Sagelva og er antatt å være i dårlig økologisk tilstand. En nedleggelse av dammen vil føre til at vannstanden blir senket med 6 meter og at store deler av området vil bli redusert til en sump med en bekk i midten. Dette vil føre til store åpne områder som det uten avbøtende tiltak vil ta lang tid å få naturlig revegetert. I perioden frem til området er revegetert vil det kunne bli stor avrenning av partikler til vassdraget, noe som vil gjøre det vanskelig å oppnå tilfredsstillende vannkvalitet med hensyn til vannforskriften. Avbøtende tiltak som sikrer de blottlagte områdene, og en etablering av kantsone langs den nye «bekken» bør gjennomføres.

Ramstadsjøen – Rælingen kommune

Ramstadsjøen tilhører vannforekomst 002-48-R Øvre Losbyvassdraget, og ikke 002-2814-R Ramstadbekken slik det står i høringsdokumentet. Ved en nedlegging av hoveddam og en sperredam vil det bli eksponert store arealer som vil generere mye avrenning. Det er derfor viktig å gjennomføre avbøtende tiltak for å hindre avrenning for å kunne oppnå tilfredsstillende vannkvalitet med hensyn til vanddirektivet. Det bør gjennomføres en styrt revegetering, og for å få til dette må de eksponerte arealene dekket med nytt substrat slik at det blir vekstforhold. Det er også viktig å få på plass en ny kantsone. Hvis det ikke blir gjennomført avbøtende tiltak vil de gjenværende vannene få en økt belastning med tanke på avrenning, noe som kan føre til oppblomstring av alger og dårlig siktedyp. Dette vil kunne destabilisere økologien i vannene i mange år fremover. Vannet er helt avhengig av en velfungerende litoralsone for å oppnå god økologisk tilstand i forhold til vannforskriften.

Høldippeldalen dammen – Nittedal kommune

Høldippeldalen dammen er en del av vannforekomsten 002-3517-R Ørfiskesystemet med bekker. I søknaden har søker oppgitt at denne vannforekomsten er antatt å være i moderat tilstand, men ifølge Vann-nett (03.04.2018) er vannforekomsten antatt å være i svært dårlig tilstand. En nedleggelse av dammen vil kunne gi betydelig avrenning og videre forringelse av vannkvaliteten. Det er av søker ikke foreslått noen avbøtende tiltak, noe som her er essensielt for å kunne oppnå tilfredsstillende vannkvalitet med hensyn til vanddirektivet. Avbøtende tiltak som å sikre blottlagte områder med nytt dekke, og etablering av kantsonene til ny bekk bør gjennomføres.

Øvre og nedre Ryggevann – Nittedal kommune

Øvre og nedre Ryggevann ligger begge i vannforekomsten 002-3534-R Nedre Ryggevannsbekken/ Kropptjernsbekken/ Ringdalsbekken øvre del, og er antatt å være i moderat tilstand. Da begge dammene ligger i samme vannforekomst må det gjennomføres en vurdering av hvordan en nedleggelse av begge dammene vil påvirke vannkvaliteten, nedleggelsene kan altså ikke kun sees enkeltvis.

Øvre og Nedre Ryggevann vil etter nedtapping ha store åpne arealer som vil føre til mye avrenning. Det påpekes i søknaden at massene rundt vannet kan bli ustabile og at revegetering på naturligvis av denne grunn kan ta lengre tid, men det er ikke foreslått noen tiltak mot avrenning. For å kunne oppnå målene i vannforskriften er det her veldig viktig at det blir gjennomført avbøtende tiltak for å sikre blottlagte områder. En naturlig etablering av ny littoralsone kan ta ti år eller mer, noe som tilsier at man ikke kan belage seg på naturlig revegetering, men at man må gjennomføre tiltak for å etablere en ny kantsone til den nye «bekken» så raskt som mulig.

Søker nevner at en reduksjon i vannspeilet vil påvirke grunnvannet lokalt. Dette kan føre til en lokal mangel på vann for vegetasjon som holder på jorden i området, som igjen kan føre til økt avrenning fra området.

Hvis det ikke gjennomføres tiltak her for å unngå avrenning til resipienten, kan økologien i vannene destabiliseres i mange år fremover, og gjøre det umulig å oppnå målene i vannforskriften innen fristen.

Det er viktig at bekken mellom Nordre og Søndre Ryggevann blir restaurert, slik at den kan fungere som en god gytebekk for Søndre Ryggevann.

Lunderåsdammen – Sørums kommuner

Lunderåsdammen ligger i vannforekomsten 002-599-R Jeksla som er antatt å være i dårlig økologisk tilstand. Ved en nedleggelse vil vannstanden senkes med 7 meter, og vannspeilet vil bli erstattet med en elvestreng. Dette øker risikoen for avrenning til vannforekomsten, da det vil bli store åpne flater. Det er ikke foreslått noen avbøtende tiltak i søknaden, men det er helt nødvendig at det blir gjennomført tiltak som vil sikre de blottlagte områdene med nytt dekke, og å etablere en ny kantsone. Hvis det ikke blir gjennomført avbøtende tiltak ved en nedleggelse, vil dette kunne gå utover muligheten til å oppnå tilfredsstillende vannkvalitet med hensyn til vanddirektivet.

Tientjernet - Fet kommune

Tientjernet tilhører vannforekomsten 002-2791-R Bergerbekken bekkefelt som er antatt å være i moderat tilstand. Ved en nedleggelse vil vannstanden senkes med ca. 3 meter. Det er vannområdets oppfatning at en nedleggelse av denne dammen ikke vil ha stor innvirkning på vannkvaliteten i vannforekomsten.

Lundertjernet – Sørums og Skedsmo kommuner

Lundertjernet tilhører vannforekomst 002-2791-R Bergerbekken bekkefelt, og er antatt å være i moderat tilstand. Det er registrert edelkreps (*Astacus astacus*) i vannet, og edelkreps inngår i klassifiseringen til vannforskriften. Det bør derfor gjennomføres undersøkelser av dagens bestand, og en grundig vurdering av om edelkrepsen vil påvirkes av en nedleggelse.

Vannstanden vil kun senkes med ca. 0,25 meter og vil derfor mest sannsynlig ha liten innvirkning på vannkvaliteten i vannforekomsten.

Oppsummering

Vannområde Leira-Nitelva jobber for å oppnå kravene i vannforskriften om at alle vannforekomster skal ha god økologisk tilstand i løpet av 2021. 9 av de omsøkte damnedleggelsene i Akershus ligger innenfor vannområdets grenser, og alle dammene tilhører vannforekomster som er i fare for å ikke oppnå miljømålet innen 2021. Vannområdet håper derfor at NVE vil stille krav til at det blir gjennomført ytterligere undersøkelser for å øke kunnskapsgrunnlaget om hvordan nedleggelsene vil påvirke vannkvaliteten, om hvilke akvatiske arter som befinner seg i innsjøene, og at det blir satt krav til avbøtende tiltak for å forhindre en forringelse av vannkvaliteten.

Med hilsen

Boye Bjerkholt
Varaordfører, Skedsmo kommune
Leder av styringsgruppa

Line Gustavsen
Daglig leder
Vannområde-sekretariatet

Kopi: Prosjektgruppa og styringsgruppa i Vannområde Leira-Nitelva, samt kommunene Lørenskog, Rælingen, Skedsmo, Sørumsand, Nittedal, Fet,